

A CSALÁDJOG ALAPVETŐ TÉZISEI

Ezzel a munkával megpróbálom részben összefoglalni azokat a jogi tartalmakat, amelyek meghatározzák, és egyben szabályozzák a társadalom legkisebb egységének a családnak: létrejöttét, funkcióit, változásait, megszűnését, gyermekekre fókuszáló szakaszainak magyarázatát. Céлом azoknak a szakembereknek segítséget nyújtani, akik a családokból érkező gyermekek fejlődését, fejlesztését hivatásként választják. Céлом továbbá azon családoknak, szülőknek magyarázatot adni, akik érintettek családjogi kérdésekben.

A jogi útvesztőben eligazodni azért lényeges, mert életünk minden területén betartandó normák, értékek a társadalmi elvárások leképződései. A hatályos jogi háttér jelenleg a 2013.évi V. törvény. A tételes jog ismertetése előtt röviden a Ptk. felépítéséről, kodifikációjáról, helyéről a jogrendszerben szólok. Amikor jogértelmezést végzünk a Polgári Törvénykönyvhöz kapcsolódó többi jogszabállyal is célszerű tisztában lenni, mert együttes alkalmazásuk szükséges. Ezen jogi szabályzók felsorolás jelleggel a családjog szerepe a jogrendszerben című részben található. A Családjog könyv anyagi jogi tartalmát a jogi szakaszok (paragrafusok) mentén haladva mutatom be az érdeklődőknek. A Családjog értelmezése során a házasság létrejötté, megszűnése ezek joghatásai az élettársi, rokoni kapcsolatok családjogi vonatkozásait, valamint az örökbefogadás és a gyámság területeit érintve írok.

A családjog korábban különálló jogszabályként nem volt része a Polgári Törvénykönyvnek.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény – több mint 15 évnyi tudományos és kodifikációs munka eredményeképpen – 2014. március 15-én lépett hatályba [Ptk. 8:4. §]. A kódex – amely a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait [Ptk. 1:1. §] – kiegészült a családjoggal és a társasági joggal, és 8 könyvből áll:

1. Első Könyv: Bevezető rendelkezések
2. Második Könyv: Az ember, mint jogalany
3. Harmadik Könyv: A jogi személy
4. Negyedik Könyv: Családjog
5. Ötödik Könyv: Dologi jog
6. Hatodik Könyv: Kötelmi jog
7. Hetedik Könyv: Öröklési jog
8. Nyolcadik Könyv: Záró rendelkezések

A kódex negyedik könyve foglalkozik részletesen a számunkra érdekes területtel. A Családjog könyv a családjogi alapelveket, a házasságot, mint jogintézményt, a házassági vagyoni jogviszonyt az élettársi kapcsolat sajátosságait, továbbá a rokonság, az örökbefogadás, a rokonság, a szülői felügyelet valamint a gyámság szabályait foglalja magában.

A családjog helye a jogrendszerben.

A családjog szabályai nem csupán egy törvényben vannak szabályozva, hanem számos jogszabály és nemzetközi egyezmény is tartalmaz családjoggal kapcsolatos szabályokat.

- Emberi Jogok Európai Egyezménye,
- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya,
- Magyarország Alaptörvénye
- 2013. évi V. törvény a Polgári törvénykönyvről, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény,
- 1982. évi 17. tvr. az anyagkönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről.
- a gyámhatóságokra a gyermekvédelem és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. sz. Kormányrendelet

A család fogalma a társadalom gazdasági alapegysége, és lelki – szellemi közössége, amelynek legfőbb feladata a gyermek nevelése, szocializációja és a családtagok segítése, támogatása. Ugyanakkor jogi szempontból a család a házastársaknak, a gyermekeknek és az egyéb rokonoknak a tárgyi jog által elismert köteleke. A családhoz tartoznak:

- szűkebb értelemben: szülők, és a gyermekek (vérszerinti, örökbefogadott, nevelő, mostoha gyermek)
- tágabb értelemben: a nagyszülők, a szülők testvérei, azok házastársai és gyermekeik.

A családjog: a családi kapcsolatok személyi és ezzel összefüggő leglényegesebb vagyoni viszonyait szabályozza, és a családok belső kapcsolatainak jogi eszközökkel való biztosítását. A családi jog három részre osztható:

- *a házassági jog:* házasság megkötése, házasságból eredő jogok és kötelezettségek, házasság megszűnése, érvénytelensége,
- *a rokonok joga:* családi jogállás, rokonság, örökbefogadás, szülő és gyermek közötti jogviszony,
- a gyámság joga. *a gyámhatóságokra a gyermekvédelem és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. sz. Kormányrendelet*

A családjog szabályainak az új Polgári Törvénykönyvbe való beépítése szükségessé tette a Családjog könyv elején néhány olyan alapelv megfogalmazását, amelyek kifejezésre juttatják a családi viszonyoknak a törvény más szabályaiban elsődlegesen szem előtt tartott üzleti élet viszonyaitól való különbözőségeit. Ennek megfelelően a törvény négy fő elvet emel ki, amelyek a családjog vezérlő eszméit tömören megfogalmazzák:

- a házasság és család védelme,
- a gyermek érdekének védelme,
- a házastársak egyenjogúságának elve,
- a méltányosság és a gyengébb fél védelmének elve.

Családjog anyagi joga és értelmezése.

Az anyagi jog a jogviszonyt tartalmilag rendezi kinek, mik a jogai, kötelezettségei.

4:1. § [A házasság és a család védelme]

(1) A törvény védi a házasságot és a családot.

(2) E törvény alkalmazása során a családi és az egyéni érdek összhangját biztosítva kell eljárni.

A házasság és család védelmének elvét az Alaptörvény juttatja kifejezésre, azzal hogy a családjog szabályai elsősorban a családot, mint közösséget (az egyes családtagok közötti kapcsolatokat) védik. Ez a védelem kiterjed a törvény alapján létrejött családi kapcsolatokra is (például házasság, leszármazás, örökbefogadás, gyámság). Az Alaptörvényben foglaltakkal összhangban a házasság kiemelt védelmet élvez a többi együttélési formához képest.

A házasság és a család védelmének alapelve magába foglalja:

- *a házasságkötési eljárás szabályait: Magyarországon a házasságot fő szabály szerint csak nagykorú férfi és nő köthet. (az élettársi kapcsolat fő szabályként nem részesül ilyen védelemben)*
- *a párválasztás szabadságának, a házasságkötés önkéntességének elvét: a házasságkötés kölcsönös, befolyásmentes érzelmeken alapuló szabad akarat-elhatározás*
- *a házasság és a család védelme nem jelenti a házasság felbonthatatlanságát: ez következik a Polgári és Politikai jogok Egyezségokmányának 23. cikkéből: Az egyezségokmányban részes államok megfelelő lépéseket tesznek annak biztosítására, hogy a házasság jogai és kötelezései a házasság fennállása alatt és felbontása esetén egyelőek legyenek. A házasság felbontása esetén rendelkezni kell a gyermek szükséges védelméről.*
- *az államnak tartózkodnia kell a családi életbe való indokolatlan beavatkozástól: ha a beavatkozás mégis szükséges, akkor az államnak gyors és hatékony intézkedést kell tennie.*

A család védelmének elve nem csak a teljes családokra terjed ki, hanem a csonka családokra és a nem vérségi kapcsolat alapján létrejövő családi kapcsolatokra is.

A családjog rendszerében nincs privilegizált családtípus, de a törvény kiindulópontnak elsősorban a vérszerinti szülők együttélésén és a vérségi leszármazókon alapuló családtípust tekinti. A család védelmét szolgálják a különböző anyasági ellátások (GYES, GYET stb.) a családi pótlék, az adókedvezmények a CSOK.

A megfogalmazott alapelv összhangban van Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásaival is. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. és 12. cikke, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 16. cikkének 3. pontja, illetőleg a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmányának 23. cikke a családot a társadalom természetes és alapvető egységeként határozza meg, amelynek joga van a társadalom és az állam védelmére, továbbá alapvető emberi jogként tartalmazzák a házasságkötési korban lévő férfiak és nők házasságkötési és családalapítási jogát, valamint a házasságkötés szabadságát.

4:2. § [A gyermek érdekének védelme]

(1) A családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek.

(2) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy saját családjában nevelkedjék.

(3) Ha a gyermek nem nevelkedhet saját családjában, akkor is biztosítani kell számára, hogy lehetőleg családi környezetben nőjön fel és korábbi családi kapcsolatait megtarthassa.

(4) A gyermeknek a saját családjában, illetve a családi környezetben nevelkedéséhez és a korábbi családi kapcsolatai fenntartásához fűződő jogát törvényben meghatározott esetben, kivételesen és a gyermek érdekében lehet korlátozni.

A kiskorú gyermek érdekének védelme már 1995. óta a Családjogi törvény alapvető céljai között szerepelt. Ez az alapelv kifejezésre juttatja, hogy valamennyi, a gyermekkel összefüggő jogviszony elsődleges rendezési szempontja a gyermek érdeke. Ez az alapelv a törvény számos részlet-rendelkezésében tükröződik:

- a gyermeknek a leszármazáson alapuló rokoni kapcsolatainak megállapítására vonatkozó jogától kezdve (apaság, anyaság, vérségi származás kiderítése örökbefogadásnál),
- a szülői felügyelet, az örökbefogadás és a gyámság körében az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének figyelembevételén keresztül,
- az örökbefogadás és a gyámság azon rendelkezéseinek tartalmáig, amelyek biztosítják, hogy a gyermek a saját családjától csak törvényben meghatározott esetben, saját érdekében legyen elválasztható.

A Gyermek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (New York, 1989) is kimondja, hogy a gyermeket érintő döntésekben a megjelölt intézmények a gyermek mindenképp álló érdekét veszik figyelembe. Ez magába foglalja az alábbi szempontokat:

- a gyermeket a szülők neveljék, és csak kivételesen, a kiskorú veszélyeztetettség esetén kerüljön sor állami beavatkozásra.
- a családon kívüli elhelyezésről szóló szabályokban is megtalálható az elv: pl. örökbefogadás szabályai, kapcsolattartás, állami gondoskodás, gyámság szabályai
- a gyermek érdekeinek védelme a házasság felbontása során: pl. gyermekelhelyezés, gyermektartásdíj, lakáshasználat
- a szülői felügyeletet a gyermek érdekeinek megfelelően kell gyakorolni.
- a házasságon kívül született gyermekek egyenjogúsága

4:3. § [A házastársak egyenjogúságának elve]

A házastársak a házasélet és a család ügyeiben egyenjogúak; jogaik és kötelezettségeik egyenlők.

A házastársak egyenjogúságának elve ma már minden civilizált országban követelmény, és azt több nemzetközi dokumentum is tartalmazza. Az elv egyrészt a jogok és kötelezettségek egyenlőségét, másrészt a család ügyeiben való közös döntés jogát foglalja magában és áthatja a házastársak személyi, továbbá vagyoni viszonyaira vonatkozó rendelkezéseket éppúgy, ahogy a házastársakra, mint szülőkre vonatkozó szabályokat. Az egyenjogúság két irányban is biztosított: egyfelől a házastársi

---

kapcsolatban, másfelől a családi életben. Alapvető tartalma, hogy egyik házastársnak sincs hatalma a másik személye és vagyona felett, és nem élvezhet előjogokat a szülői felügyeleti jogok területén a másikkal szemben sem a házasság fennállása alatt, sem annak megszűnésekor. Az alapelv szoros összhangban van a nők és férfiak egyenjogúságának alapelvével, amelyet az Alaptörvény rögzít.

A jogi egyenlőség nem jelenti a feladatmegosztás egyenlőségét a családon belül (pl. gyermeknevelés – nőé, anyagi helyzet megalapozása - férfié), a férfiak néha hátrányosabb helyzetbe kerülnek a bírói gyakorlatot tekintve:

- az apát nem illeti meg nyilatkozattételi jog a terhesség–megszakítási eljárásban
- a házasság felbontása után a gyakorlat szerint a gyermek az anyához kerül, és ez általában a közös lakás használatára is kihat

4:4. § [A méltányosság és a gyengébb fél védelmének elve]

A családi jogviszonyokat méltányosan és az érdekei érvényesítésében gyengébb fél védelmét figyelembe véve kell rendezni.

Külön alapelvként nevesíti a törvény a méltányosság és gyengébb fél védelmének elvét. A méltányos rendezés elvének valamennyi családjogi jogviszonyban érvényesülnie kell, hiszen a családi viszonyok rendezése során fordulhat elő leginkább, hogy a jog betűjéhez való szigorú ragaszkodás méltánytalansághoz vezethet. A méltányosság érvényesítése természetesen nem a jogszabállyal szemben történik, hanem annak az eset egyedi körülményeihez mért, a felek méltányos érdekeit kölcsönösen mérlegre tevő alkalmazásában valósul meg. Hátterében az áll, hogy a családi kapcsolatok bonyolult szövedékébe a jogalkalmazó nehezen lát bele, és a bizonyítás is nehezebb, mint az üzleti élet viszonyaiban.

Szorosan összefügg a méltányossággal az érdekei érvényesítésében gyengébb fél védelme. Ez az elvárás az életkoránál, egészségi állapotánál, lehetőségeinél fogva segítségre szoruló, kiszolgáltatott fél helyzetének megfelelő figyelembevételét jelenti.

Lényegében mind a méltányosság, mind a gyengébb fél védelme, mint egymással szorosán összetartozó alapelvek azt kívánják kifejezésre juttatni, hogy a családjogi jogvitákban a jogalkalmazónak törekednie kell a viták kulturált, lehetőség szerint minden érintett félnek megbékélést hozó rendezésére.

- a Gyámhatóságokra a Gyermekvédelem és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. sz. Kormányrendelet vonatkozik.

A házasságkötés és joghatásai. A házastársak jogai és kötelességei.

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy:

„Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját.

A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony.”

A házasság: férfi és nő közötti, önkéntes elhatározáson alapuló életközösség. Jogi jellegét tekintve a házasság kétoldalú szerződés, mely szigorú alakiságok megtar-

---

tásával jön létre, s melyből a feleknek kölcsönösen jogaik, és kötelezettségeik származnak.

A Polgári törvénykönyv szabályozása a házasság létrejöttére vonatkozó rendelkezésekkel kezdődik, amelyet a házasság megkötésére irányadó szabályok követnek (a részletes eljárási szabályokat külön törvény tartalmazza). A törvény a házasság létrejöttének feltételeit - azokat a tényezőket, amelyek nélkül a házasság nem jön létre - együtt tartalmazza.

4:5. § [A házasság létrejötte]

(1) Házasság akkor jön létre, ha az együttesen jelen lévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot köt. A nyilatkozat feltételhez vagy határidőhöz nem köthető.

(2) A kijelentés kölcsönös megtörténte után az anyakönyvvezető a házasság létrejöttét megállapítja és a házasságkötés tényét a házassági anyakönyvbe bejegyzi.

(3) A házasság az (1) bekezdésben foglalt feltételek hiányában nem jön létre. A nem létező házasságot úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna.

A házasság létrejöttének feltételeinél a törvény - összhangban az Alaptörvényben foglaltakkal - egyértelműen kifejezésre juttatja azt, hogy házasság csak férfi és nő között jöhet létre. A törvény azt a minimumot, hogy a házaspár a házasságkötésnél személyesen és együttesen legyenek jelen, a házasság létezési feltételeként állapítja meg. A törvénybe kerül az a rendelkezés, hogy ha a házaspár vagy azok egyike „a nyilatkozatot feltételhez vagy időhöz köti”, közöttük a házasság nem jön létre. A házasság a házaspár egymás jelenlétében, személyesen tett akarat kijelentésének kölcsönös megtörténtével valósul meg a házasságkötés. A házasság létrejöttét az anyakönyvvezető nyomban megállapítja: szóban kinyilvánítja, hogy a házasság a törvény értelmében létrejött.

A törvény által rögzített létezési feltételek hiányában a házasság nem jön létre akkor sem, ha az valamilyen okból anyakönyvezésre került. Annak megállapításához, hogy nemlétező házasságról van szó, nincs szükség bírósági ítéletre, de még az sem szükséges, hogy a nem létező házasságra vonatkozó bejegyzést az anyakönyvből töröljék. A nemlétező házasságot úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna, vagyis ahhoz semmiféle jogkövetkezmény nem fűződik.

A törvény szerint a házasság létezésével vagy nem létezésével kapcsolatban szóba jöhető esetek egy része rendezhető igazgatási úton: a hiányzó anyakönyvi bejegyzés utólagos megtörténtével az anyakönyvi jogszabályok szerint az anyakönyvezett adatok kijavításával, kiegészítésével rendezhető.

Ha erre nincs mód, akkor rendezése bírósági úton történik: státuszperben is lehetőség van a házasság létrejöttével kapcsolatos vita rendezésére. A kérelem előterjesztése illetve a per megindítása - szemben a házasság érvénytelenségének megállapításával - nincs határidőhöz kötve.

- a házasság létezésének megállapítása iránti per célja annak kimondása, hogy a házasság a törvényben előírt feltételek fennállása folytán létrejött.
- a nemlétezés iránti per annak megállapítása iránt folyik, hogy a házasság a törvényben előírt feltételek hiányában egyáltalán létre sem jött. Ilyen per indí-

---

tására kerülhet sor akkor, ha például a házasságot az anyakönyvbe bejegyezték, de vitás, hogy tettek-e házasságkötési nyilatkozatot, illetve annak mi volt a tartalma.

4.6. § [Házasság létezésének vagy nem létezésének megállapítása]

(1) Ha a házasság létezése vagy nemlétezése közigazgatási hatósági eljárásban nem tisztázható, a házasság létezésének vagy nemlétezésének megállapítása iránt bármelyik házastárs, az ügyész vagy az jogosult pert indítani, akinek a megállapításhoz jogi érdeke fűződik.

(2) A pert a házastársnak a másik házastárs ellen, az ügyésznek vagy a per megindítására jogosult más személynek mindkét házastárs ellen kell indítania. Ha az a fél, aki ellen a pert meg kellene indítani, már nem él, a keresetet a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell indítani.

(3) A házasság létezését vagy nemlétezését megállapító ítélet mindenkivel szemben hatályos.

A törvény a házasságkötés folyamatának leírásánál a folyamatnak a magánjog szempontjából leglényegesebb elemeit tartalmazza. Ennek a folyamatnak is két szakasza van:

- a házasságkötést megelőző eljárás és
- maga a házasságkötés.

4.7. § [A házasságkötést megelőző eljárás]

(1) A házasságkötést megelőzően a házasulóknak az anyakönyvvezető előtt ki kell jelenteniük, hogy házasságuknak nincs jogi akadály, és igazolniuk kell, hogy házasságkötésük jogi feltételei fennállnak.

(2) A házasságkötést az anyakönyvvezető csak a házasságkötési szándék bejelentését követő harminc nap utáni időpontra tűzheti ki. A jegyző e határidő alól indokolt esetben felmentést adhat.

(3) A házasulók valamelyikének közeli halállal fenyegető egészségi állapota esetén a házasulók nyilatkozata a házasságkötés összes jogi feltételének igazolását pótolja, és a házasságot a bejelentés után nyomban meg lehet kötni.

A házasságkötést megelőző eljárást az anyakönyvi jogszabályok részletesen szabályozzák, a magánjogi kódexben csupán a legfontosabb elemek kiemelése indokolt. Ezek a következők:

- a házasulók kijelentése, hogy tudomásuk szerint nem áll fenn házassági akadály és ezzel összefüggésben a házasságkötés jogi feltételeinek igazolásához szükséges jogszabályban előírt okiratokat bemutatták, valamint
- a házasságkötés előtt szükséges nyilatkozatok megtétele: megállapodás a házassági névről illetve a születendő gyermekek családi nevről.

A házasságkötés a bejelentést követő harminc nap utáni időpontra tűzhető ki, e határidő alól a jegyző indokolt esetben felmentést adhat. Valamelyik házasuló fél közeli halállal fenyegető egészségi állapota esetén a házasságot azon nyomban meg lehet kötni.

4.8. § [A házasságkötés alaki szabályai]

---

(1) A házasságkötés két tanú jelenlétében nyilvánosan, az önkormányzat hivatali helyiségében történik.

(2) A házasulók kérelmére a házasság a nyilvánosság mellőzésével, illetve - a jegyző engedélye alapján - a hivatalos helyiségen kívül más, erre megfelelő helyen is megköthető.

A törvény rendelkezik a házasságkötés lefolyásának leglényegesebb szabályairól, az ún. alaki szabályokról. A törvény a házasságkötési eljárás két lényeges elemét emeli ki, a két tanú jelenlétét és a nyilvánosságot. Utóbbi feltétel nem minden esetben szükséges azonban az érvényes házasságkötéshez.

Általában a házasságkötésre az anyakönyvvezető hivatalos helyiségében kerül sor, de számos esetben van igény az ettől való eltérésre, amit a jegyző engedélyezhet.

A külföldi elemet tartalmazó házasságkötés magánjogi szabályai a nemzetközi magánjogról szóló jogszabályban rendezettek, az adminisztratív többlet-feltételeket pedig az anyakönyvi jogszabályok rögzítik. Ezek közül a magánjogi jellegű rendelkezések sem tartoznak a Ptk. Családjogi Könyvébe.

2.3 A házasság érvénytelenségének okai

4:9. § [A házasságkötési korhatár]

(1) Érvénytelen a kiskorú házassága, ha azt a gyámhatóság előzetes engedélye nélkül kötötte.

(2) A gyámhatóság a tizenhatodik életévét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak a házasságkötésre jogszabályban meghatározott esetben engedélyt adhat.

(3) Az engedély megadásáról vagy megtagadásáról a gyámhatóság a szülő vagy gyám meghallgatása után határoz. Nincs szükség annak a szülőnek a meghallgatására, aki a szülői felügyeleti jogát a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben sem gyakorolhatja, ismeretlen helyen tartózkodik vagy meghallgatása más elháríthatatlan akadályba ütközik.

(4) A gyámhatóság engedélye nélkül vagy a tizenhatodik életév betöltése előtt kötött házasság a házastárs nagykorúságának elérését követő hat hónap elteltével a megkötésének időpontjára visszamenőleg érvényessé válik, ha az érintett házastárs a fennálló házasságot e jogvesztő határidő alatt nem támadja meg, vagy kérelmére a bíróság a más jogosult által korábban ebből az okból megindított pert megszünteti.

A házasságkötést megelőző eljárás egyik fontos célja, hogy ne kerüljenek megkötésre olyan házasságok, amelyek később érvénytelenítésre kerülnek. Éppen ezért az anyakönyvvezető feladata megvizsgálni, hogy a házasságkötésnek van-e esetleg valamilyen törvényes akadálya.

Ha a házasulók személyes joga eltér, mert az egyik házasuló külföldi állampolgár, a házassági akadály vizsgálatánál mindkét személyes jogot figyelembe kell venni. Tehát a külföldi házasulóra vonatkozó házassági akadály vizsgálatánál az ő személyes jogát kell alapul venni. (A külföldi állampolgárnak a házassági akadály hiányát a külföldi lakóhely joga szerint illetékes hatóság által kiállított tanúsítvánnyal kell igazolnia.)

A törvény először meghatározza az érvénytelenségi okokat (házassági akadályokat), majd - azoknál az érvénytelenségi okoknál, amelyeknél az lehetséges - az ér-

---

vénytelenség elhárításának módját. Az érvénytelenségi ok elhárulásával a házasság - a törvényben foglalt kivétellel - a megkötésének időpontjától érvényessé válik.

A törvény rendelkezik az érvénytelenség megállapításának menetéről, joghatásáról, az érvénytelenítési per indítására jogosultak köréről és az érvénytelenítésre nyitva álló határidőkről. A szabályozás kiegészül azzal, hogy kik ellen kell a jogosultaknak a keresetet megindítani (az érvénytelenítési per alperesei).

Az érvénytelenségi okok sorrendjét a törvény eltérő logikai rendszerben határozza meg. Ez a következő:

- a házasságkötési képesség hiánya (házasságkötési korhatár el nem érése, házasságkötésre képtelen állapot) és
- a házasság intézményével össze nem férő kapcsolatok (meghatározott rokoni, hozzátartozói kör, kettős házasság).

Az együttes jelenlét követelményét a törvény a házasság létezési feltételeként és nem érvényességi feltételként szabályozza.

Abszolút (el nem hárítható) házassági akadályok fennállása esetén az anyakönyvvezető köteles a közreműködést megtagadni. Ilyen esetben felmentés nem adható. Ezek az akadályok az adott személynek mindenkivel szemben fennálló házasságkötését tiltják. Az abszolút akadályok a következők:

- *a házasságkötési korhatár betöltésének hiánya:* a törvény a házasságkötést a nagykorúság eléréséhez köti. A tizenhatodik életévét be nem töltött kiskorú még előzetes gyámhatósági engedéllyel sem köthet házasságot. Ezt az életkort el nem érő kiskorú házasságkötése érvénytelen.
- *cselekvőképességet kizáró gondnokság:* érvénytelen a cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt álló személy házassága, ezért az ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett gondnokolt nem köthet házasságot. Nem köthet házasságot az a házasuló sem, aki bár nem áll cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt, de állapotánál fogva nyilvánvalóan cselekvőképtelen. (pl: ittas állapotban van)

4:10. § [Gondnokság alá helyezés folytán cselekvőképtelen személy házassága]

(1) Érvénytelen annak a házassága, aki a házasság megkötésekor cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt állt.

(2) A gondnokság alá helyezett házassága a gondnokság alá helyezés megszüntetése követő hat hónap elteltével a megkötésének időpontjára visszamenőleg érvényessé válik, ha az a házastárs, akinek személyében az érvénytelenség oka megvalósult, a fennálló házasságot e jogvesztő határidő alatt nem támadja meg, vagy kérelmére a bíróság a más jogosult által korábban ebből az okból megindított pert megszünteti.

4:11. § [Cselekvőképtelen állapotban kötött házasság]

(1) Érvénytelen annak a házassága, aki a házasság megkötésekor cselekvőképtelen állapotban volt.

(2) A házasság a házastárs cselekvőképességének visszanyerésétől számított hat hónap elteltével a megkötésének időpontjára visszamenőleg érvényessé válik, ha az a házastárs, akinek személyében az érvénytelenségi ok megvalósult, a fennálló házasságot e jogvesztő határidő alatt nem támadja meg.

4:12. § [Rokoni, hozzátartozói kapcsolat]

(1) Érvénytelen

- a) az egyenesági rokonok házassága;
- b) a testvérek egymással kötött házassága;
- c) a testvérnek testvére vér szerinti leszármazójával kötött házassága; és
- d) az örökbefogadónak az örökbefogadottal az örökbefogadás fennállása alatt kötött házassága.

(1) A testvérnek testvére vér szerinti leszármazójával kötött házassága nem érvénytelen, ha a jegyző e házassági akadály alól a házasságkötés előtt vagy a házasság fennállása alatt felmentést ad. Felmentés akkor adható, ha a házassággal létrejövő kapcsolat a születendő gyermekek egészségét nem veszélyezteti.

- az egyenesági rokonság: ilyen rokoni kapcsolatot keletkeztet az apaságot megállapító bírói ítélet és a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat is. Nem köthetnek házasságot a testvérek, féltestvérek, az örökbefogadott gyermek és vérszerinti testvére

Az örökbefogadó és az örökbefogadott házassága is érvénytelen. A szabályozás indoka, hogy az örökbefogadással egyenesági rokonság jön létre. A házassági akadály azonban kizárólag az örökbefogadás fennállása alatt érvényesül. Ezért az örökbefogadás felbontásával a házassági akadály előzetesen elhárítható.

Relatív (elhárítható) házassági akadályok: csak az adott személyek között tiltják a házasságkötést. A relatív házassági akadály esetén a házasságkötés helye szerint illetékes jegyző (gyámhivatal) az akadály alól előzetes felmentést adhat, így a házasság megköthető lesz.

- érvénytelen a testvérnek testvére vérszerinti leszármazójával kötött házassága, ez a házassági akadály azonban elhárítható bármelyik házasuló lakóhelye szerint illetékes önkormányzat jegyzője által adott előzetes felmentéssel. A jegyző az engedélyt utólag is megadhatja. Az engedéllyel a házasság érvénytelensége utólag orvosolható, azaz a házasság megkötésének időpontjára visszaható hatállyal érvényessé válik. (nagybácsi – unokahúg, nagynéni – unokaöccs házassága)
- *házassági akadály az ún. egyenesági sógorság:* eszerint nem köthet házasságot a házasság megszűnése (a házastárs halála, a házasság felbontása) után sem a házastárs a volt házastársa egyenesági rokonaival. Elhárítható a házassági akadály, ha bármelyik fél lakóhelye szerint illetékes önkormányzat jegyzője - a házasulók közös kérelme alapján - a tervezett házasságkötéshez a szükséges felmentést megadja. (mostohaszülő – mostohagyermek)
- *a tizenhatodik életévét már betöltött, de még nem nagykorú házasuló* esetén, a gyámhatóság az indokolt házasságkötéshez előzetes engedélyt adhat

4:13. § [Korábbi házasság fennállása]

(1) Érvénytelen a házasság, ha a házasulók valamelyikének korábbi házassága fennáll.

(2) Az újabb házasság a korábbi házasság megszűnésének időpontjától érvényessé válik. Ha a bíróság a korábbi házasság érvénytelenségét állapította meg, az újabb házasság a megkötésének időpontjára visszamenőleg válik érvényessé

- a fennálló házasság: a házasság a házasság megszűnéséig áll fenn. Megszűnik a házasság a házastárs halálával vagy annak felbontásával. Az érvénytelen házasság is házassági akadály, mert az ilyen házasság is fennáll az érvénytelenséget megállapító jogerős ítélet meghozataláig.

A házassági akadály ellenére megkötött házasság következménye az érvénytelenség.

Az érvénytelen házassághoz főszabály szerint házasságból eredő jogok és kötelezettségek nem fűződnek. Kivételként a törvény nevesíti azokat a jogkövetkezményeket, amelyek az érvénytelenség ellenére fennmaradnak. Ezen az elvi alapon lehet egyébként az érvénytelen házasságot a nemlétező házasságtól elhatárolni: a nemlétező házassághoz ugyanis semmiféle jogkövetkezmény nem fűződik, az ilyen „házasságban” éles legfeljebb élettársi kapcsolatnak minősülhet.

4:14. § [A házasság érvénytelenítése]

(1) A házasságot akkor lehet érvénytelennek tekinteni, ha érvénytelenségét a bíróság az erre irányuló perben (a továbbiakban: érvénytelenítési per) megállapította.

(2) A házasság érvénytelenségét megállapító ítélet mindenkivel szemben hatályos.

(3) Az érvénytelen házassághoz az e törvényben meghatározott jogkövetkezmények fűződnek.

2.4. Aházasság joghatásai

A házasság megkötésével a házastársak között jogokat és kötelezettségeket magában foglaló kapcsolatrendszer jön létre. A kapcsolatok részben a házastársak közötti viszonyokat, részben a közös gyermek irányában, a közösen gyakorolt felügyelet keretében megnyilvánuló viszonyokat foglalnak magukban. A házastársi jogviszony egyrészt személyi, másrészt vagyoni jogokra és kötelezettségekre terjed ki. A mindkét tekintetben megkívánt egyenlőség a családjognak alapelve, amely nemzetközi egyezményekben megfogalmazott elvárás is „A házastársak a házaselet és a család ügyeiben egyenjogúak; jogaik és kötelezettségeik egyenlőek”.

Személyi joghatások: a házastársak személyi viszonyait ma már elsősorban erkölcsi normák szabályozzák; ezért ebben a körben csak néhány olyan, elvi jelleggel megfogalmazott szabály rögzítése indokolt, amelyek kifejezésre juttatják a házastársak autonómiáját és együttműködését.

4:24. § [Együttműködési és támogatási kötelezettség]

(1) A házastársak hűséggel tartoznak egymásnak; kötelesek közös céljaik érdekében együttműködni és egymást támogatni.

(2) A támogatási kötelezettség törvényben meghatározott esetben a házasság felbontását követően is fennáll.

- a hűségre, a kölcsönös együttműködési és támogatási kötelezettségre vonatkozó szabály: a hűség és az együttműködési kötelezettség előírása lényegében a há-

---

zastársak, mint tartósan együtt élő férfi és nő mindenre kiterjedő összetartozását, egymással való szolidaritását juttatja kifejezésre. A joggyakorlat a „hűség” követelményét a Csjt. hatályba lépésétől kezdve ebben a szélesebb értelemben fogja fel, amely magában foglalja valamennyi, a másik házastárs érdekeit sértő magatartás tilalmát.

Az egymás támogatásának kötelezettsége részben személyes, részben vagyoni kötelezettség, a házassági viszonyban azonban a személyi oldalnak (a másik házastárs egyénisége fejlődésének előmozdítása, továbbtanulásának elősegítése, gondozás, betegségben ápolás stb.) van meghatározó szerepe. A támogatási kötelezettség vagyoni oldala, a tartási kötelezettség szintén ebből a rendelkezésből vezethető le, miután „A házastársi tartás” címben a törvény a különélő, illetve az elvált házastárs tartásáról rendelkezik. Következésképp az együttműködési kötelezettség a házasság felbontását követően is fennáll.

4:25. § [Közös és önálló döntési jog]

A házastársak a házaselet és a család ügyeiben közösen, a személyüket érintő ügyekben önállóan, de a család érdekére figyelemmel döntenek. Döntéseik során figyelembe kell venniük gyermekük és egymás érdekeit is.

- *a döntési jogkörökre vonatkozó szabály:* abból az alapelvi tételből, hogy a házastársak egyenjogúak, vagyis egyiknek sincs hatalma a másik személye és vagyona felett, következik, hogy a döntéseikben is tekintettel kell lenniük egymás és a család érdekeire. A törvény kimondja, hogy a házastársak a házaselet és a család ügyeiben közösen döntenek, a személyüket érintő ügyekben azonban önállóan, de a család érdekét szem előtt tartva. Mindkét esetben korlátja döntési joguknak kiskorú gyermekük érdeke, de kölcsönösen tekintettel kell lenniük egymás érdekeire is.

4:26. § [A lakóhely megválasztása]

A házastársak a lakóhelyüket egymással egyetértésben választják meg.

- *a lakóhely közös megválasztására vonatkozó szabályt:* valamennyi európai családjogi törvény tartalmaz a lakóhely közös megválasztásával kapcsolatban szabályt, és ezt rögzíti az Európa Tanács Miniszterek Bizottságának R (78) 37 sz. Határozata is. Ennek értelmében mindkét házastársnak egyenlő joga van ahhoz, hogy a család közös lakóhelyét kiválassza vagy a másik házastársétól különálló lakóhelyet válasszon. Lakóhely alatt mind az állandó, mind az ún. szokásos tartózkodási helyet érteni kell. A közös lakás a család hajléka, a házastársak (és gyermekeik) együttélésének színtere, aminek az e lakás használatára vonatkozó rendelkezések szempontjából is jelentősége van.

4:27. § [Névviselés a házasságban]

(1) A feleség a házasságkötés után, választása szerint viseli

- a születési nevét vagy a házasságkötés előtt közvetlenül viselt nevét;*
- a férje teljes nevét a házasságra utaló toldással, amelyhez hozzákapcsolhatja a házasságkötés előtt közvetlenül viselt nevét;*

- c) *a férje családi nevét a házasságra utaló toldással és ehhez a házasságkötés előtt közvetlenül viselt nevét hozzákapcsolja; vagy*
- d) *a férje családi nevét, hozzákapcsolva saját utónevét.*
- (2) *A férj a házasságkötés után, választása szerint viseli*
- a) *a születési nevét vagy a házasságkötés előtt közvetlenül viselt nevét; vagy*
- b) *a felesége családi nevét, hozzákapcsolva saját utónevét.*
- (3) *A férj, illetve a feleség a házasságkötés után házassági névként kettőjük családi nevét is összekapcsolhatja, hozzáfűzve a saját utónevét. Az összekapcsolt házassági név családi nevekből képzett része legfeljebb kéttagú lehet.*
- (4) *Az (1) bekezdés b) -d) pontjában, a (2) bekezdés b) pontjában, valamint a (3) bekezdésben meghatározott esetben a házastársak közös házassági nevet viselnek.*
- (5) *A (3) bekezdésben foglalt kivétellel csak az egyik házasuló veheti fel házassági névként a másik családi nevét.*
- (6) *A házasulók az (1)-(3) bekezdés szerinti névviselésről megegyezhetnek. Megegyezés hiányában a házastársak a házasságkötést megelőzően viselt nevet viselik tovább, kivéve, ha a feleség az (1) bekezdés b) vagy c) pontjában foglalt házassági nevet viseli.*
- *a házastársak névviselésére vonatkozó szabály: a házasságkötés után a névváltoztatás joga a férjet és a feleséget is megilleti. Önállóan döntenek el, kívánják-e a törvényben biztosított jogukkal élni, vagyis hogy a névváltoztatási variációk közül melyiket választják, vagy megtartják a maguk teljes nevét.*

Vagyoni joghatások: azon jogviszonyok összessége, amelyek részben a házastársak egymás közötti, részben kifelé, harmadik személyekkel fennálló vagyoni viszonyait szabályozzák, mind a házasság fennállása alatt, mind annak megszűnése esetére. Ebbe a szabályozási körbe tartozik:

4:76. § [A házastársi közös lakás]

- (1) *Házastársi közös lakás az a lakás, amelyben a házastársak egyikük vagy mindkettőjük tulajdonjoga, hasznélvezeti joga vagy bérleti joga alapján együtt laknak.*
- (2) *A házastársak kiskorú gyermekének lakáshasználatát a házastársi közös lakásban kell biztosítani.*
- (3) *E fejezet alkalmazásában lakáshasználatra jogosult a lakásra kizárólagos jogcímmel rendelkező házastárs kiskorú gyermeke is.*
- *a házastársak közös lakáshasználatára vonatkozó szabály: a törvény azokat az elemeket kívánja erősíteni, amelyek a lakáshasználati jog vagyoni jellegét és a vagyonmegosztás, illetve a lakáshasználat rendezése közötti összefüggést fejezik ki. Ezek valósulnak meg*
    - *egyrészt a használati jog önálló forgalmi értékének elismerésében,*
    - *másrészt a lakáshasználat rendezésének - lehetőség szerint - a vagyonmegosztás keretei közé terelésében.*

Mind a nemzetközi dokumentumokban mind a külföldi jogrendszerekben elterjedt, hogy a házastársaknak és gyermekeiknek a lakás használatához fűződő jogát

---

attól függetlenül részesítik védelemben, hogy a lakás, mint „vagyontárgy” melyikük tulajdona vagy bérlete.

4:29. § [A tartásra való jogosultság]

(1) A házassági életközösség megszűnése esetén házastársától, a házasság felbontása esetén volt házastársától tartást követelhet az, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani.

(2) Ha a házastárs vagy a volt házastárs a tartásra a házassági életközösség megszűnését követő öt év eltelte után válik rászorulttá, tartást különös méltánylást érdemlő esetben követelhet.

(3) Ha a házastársak között az életközösség egy évnél rövidebb ideig állt fenn és a házasságból gyermek nem született, a volt házastársat rászorultsága esetén az életközösség időtartamával egyező időre illeti meg a tartás. A bíróság különös méltánylást érdemlő esetben a tartást ennél hosszabb időre is elrendelheti.

- a házastársi tartás: a házastársi tartásnak alapvetően két esetkörével kell a jogalkotónak számolnia: a házasság felbontását követő tartás kérdéseivel és a házasság felbontása nélkül a házassági életközösség megszűnése esetére bekövetkező tartás esetével. Ez utóbbi vonatkozhat az életközösség megszűnése és a házasság felbontása közötti időszakra és arra az esetre is, ha az életközösség megszűnését utóbb nem követi a házasság felbontása. A házastársi tartás feltételei:
  - a jogosult oldalán azt követelik meg, hogy ő a tartásra önhibáján kívül rászorult legyen, és ne legyen a tartásra érdemtelen,
  - a kötelezett oldalán pedig azt, hogy ő a tartás nyújtására saját megélhetésére és az őt mások irányában terhelő tartási kötelezettségre figyelemmel is képes legyen.

A volt házastárs tartási igényének az az elvi alapja, hogy a házasság a családjog alapintézménye, amelyet alkotmányos védelem övez. A házasság alapintézmény-jellegeből következik, hogy a házasfelek felelőssége egymás iránt a házasság felbontását követően sem szűnik meg teljesen. A házastárs tehát volt házastársáról is köteles anyagilag gondoskodni, ha az a tartásra rászorul.

4:20. § [A házasság megszűnésének esetei]

(1) A házasság megszűnik

- a) az egyik házastárs halálával;
- b) bírósági felbontással.

(2) A házasságot a másik házastárs újabb házasságkötése esetén akkor is megszüntnek kell tekinteni, ha a házastárs halálára vonatkozó anyakönyvi bejegyzés, a halál tényét megállapító vagy a holtak nyilvánító bírósági határozat hatálya az újabb házasságkötést követően megdől, feltéve, hogy az újabb házasságkötéskor egyik házastársul sem tudta, hogy a halál nem következett be.

(3) A házasság megszűnése időpontjának az (1) bekezdés a) pontja és a (2) bekezdés esetén azt a napot kell tekinteni, amelyet a halotti anyakönyvi bejegyzés vagy a bírósági határozat a halál napjaként feltüntet. A házasság az (1) bekezdés b) pontja esetén a házasságot felbontó ítélet jogerőre emelkedésének napján szűnik meg.

- Bármelyik házastárs vagy a házastársak egy időben bekövetkezett halála megszünteti a házasságot. Arra, hogy a házasság a házastárs halála folytán megszűnt, halotti anyakönyvi bejegyzés vagy a bíróságnak a halál tényét megállapító, illetőleg holtak nyilvántartó jogerős határozata alapján lehet hivatkozni.
- A másik házastárs újabb házasságkötése esetén a korábbi házasságot akkor is megszüntnek kell tekinteni, ha az említett anyakönyvi bejegyzés, illetőleg bírósági határozat hatálya az újabb házasságkötést követően megdől, feltéve, hogy az új házasságot kötő fél jóhiszemű volt. *(pl. 20 éve eltűnt házastársat holtá nyilvántartottak, az özvegy újrահázasodott és egyszer mégis előkerült az eltűnt személy).* Nem alkalmazható ez a rendelkezés, ha az újabb házasságkötéskor bármelyik házasuló tudta, hogy a halál nem következett be.

4:21. § [A házasság felbontása]

(1) A bíróság a házasságot bármelyik házastárs kérelmére felbontja, ha az teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott. A házasság teljes és helyrehozhatatlan megromlása állapítható meg különösen abban az esetben, ha a házastársak között az életközösség megszűnt, és annak helyreállítására - az életközösség megszűnéséhez vezető folyamat, illetve a különélés időtartama alapján - nincs kilátás.

A házassági bontójog a feldúltsági elvet követi. A házasságot a bíróság bármelyik házastárs – illetőleg a házastársak közös – kérelmére felbontja, ha a házaseletük teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott. A házasság felbontásánál a közös kiskorú gyermek érdekét figyelembe kell venni.

A törvény a házastársak egyező akaratnyilvánításán alapuló („közös megegyezéses”, helyesen: megegyezéssel) és a nem megegyezésen alapuló bontás szabályait szétválasztja. Nem megegyezéssel a bontás:

- ha az egyik házastárs kéri a házasság felbontását, a másik pedig ellenzi,
- ha mindkettő kéri (vagy egyik kéri, másik nem ellenzi) a bontást, de valamelyikük nem kívánja mellőzni a házasság megromlására vezető okok és körülmények vizsgálatát,
- nem tudnak megállapodni azokban a járulékos kérdésekben, amelyekben megegyezésük az egyező akaratnyilvánításra alapuló bontás feltétele.
- ha a felek egyezségét a bíróság nem hagyja jóvá.

A nem megegyezéses bontásnál a törvény még példálózva sem említi meg, hogy a házasság „teljes és helyrehozhatatlan megromlásának” megállapítása körében mely tényezőknek lehet szerepe.

A megegyezésen alapuló bontásnak további feltételei vannak; nevezetesen, hogy a megegyezés a bontáshoz kapcsolódó járulékos kérdésekre, vagy legalábbis azok egy részére is kiterjedjen, illetve emellett (vagy ettől függetlenül) a házastársak meghatározott idő óta külön éljenek.

- a házastársak a közös gyermek elhelyezése és tartása a szülő és gyermek közötti kapcsolattartás a házastársi tartás a közös lakáshasználata, valamint az ingatlanon fennálló közös tulajdon megszüntetése kivételével – házastársi közös vagyon megosztása kérdésében megegyeztek és egyezségüket a bíróság jóváhagyta. A törvény nem követeli meg a házastársaktól a sokkal bonyolultabb

---

vagyoni kérdésekben való megegyezést ahhoz, hogy egyszerűbben elválhassanak.

- a házastársak között legalább három éve megszakadt az életközösség úgy, hogy külön lakásban élnek és igazolják azt is, hogy a közös gyermek elhelyezését, valamint tartását a gyermek érdekeinek megfelelően rendezték. Erre a bírói gyakorlatban elenyészően kevés esetben kerül sor. Ennek oka egyrészt az, hogy a hazai lakásviszonyok között a külön lakásban élés nehezen valósítható meg, másrészt, hogy az életközösség megszűnésétől a bontókereset benyújtásáig a házaspár ritkán várnak több évig, a bontóperek tapasztalatai szerint a bontóper megelőző különélés ideje az esetek többségében a hat hónapot sem éri el.
- Ha a szülők a szülői felügyelet közös gyakorlásáról állapodnak meg, akkor a közös megegyezéssel való válás feltétele, hogy a gyermek lakóhelye és tartása kérdésében megegyezzenek, illetve megállapodjanak a közös lakás további használatáról, valamint ha bármelyik fél kéri, a házastársi tartás kérdéséről, és perbeli egyezségüket a bíróság jóváhagyja. Ebben az esetben a kapcsolattartás kérdésében nem kell megegyezniük a bíróság előtt. A közös szülői felügyeletet a szülők gyakorolhatják úgy, hogy a gyermek váltva az egyik vagy a másik szülőnél van elhelyezve, illetve megállapodhatnak abban is, hogy a gyermek állandóan az egyik szülőnél lakik és rendszeres időközönként kapcsolatot tart a másik szülővel.
- Más a helyzet akkor, ha a felek a válás után nem kérnek közös szülői felügyeletet. Ebben az esetben elsődlegesen meg kell egyezni arról, hogy a szülői felügyeletet ki gyakorolja (a gyermek lakóhelye ilyenkor automatikusan a szülői felügyeletet gyakorló szülő lakóhelyéhez igazodik). Meg kell állapodni a gyermekkel kapcsolatban a gyermek tartásáról, dönteni kell a közös lakás használatáról, illetve a házastársi tartás kérdésében. Továbbá - a közös szülői felügyelettől eltérően - ebben az esetben lényeges, hogy a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartásról való megállapodásuk is bírói egyezség tárgya legyen.
- A felek tartós jogviszonyát rendező egyezség megváltoztatását az egyezség jóváhagyásától számított két éven belül a bíróságtól — az egyéb törvényes feltételek megléte esetén is — csak akkor lehet kérni, ha az a felek kiskorú gyermekének érdekét szolgálja, illetve, ha a körülmények változása folytán a megállapodás valamelyik fél érdekét súlyosan sérti.
- A házasság felbontása iránt a házastársnak a pert személyesen kell megindítania. Törvényes képviselőjének hozzájárulása nélkül maga indíthat pert a korlátozottan cselekvőképes házastárs is. Ha azonban a házastárs a cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt áll, nevében a per indítására a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő jogosult.
- Bírósági felbontás esetében a házasság a felbontást kimondó ítélet jogerőre emelkedésének napján szűnik meg.

4:22. § [Közvetítői eljárás]

A házastársak a házassági bontóper megindítása előtt vagy a bontóper alatt

---

- saját elhatározásukból vagy a bíróság kezdeményezésére - kapcsolatuk, illetve a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések megegyezésen alapuló rendezése érdekében közvetítői eljárást vehetnek igénybe. A közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodásukat perbeli egyezségbe foglalhatják.

- A törvény kifejezetten utal arra, hogy a házastársak a házassági bontóper előtt vagy a bontóper alatt közvetítő segítségét is igénybe vehetik. A gyermek érdekével, további kiegyensúlyozott fejlődésével is összefügg, de a válni akaró házastársaknak is segít a kulturált válásban és a vitás kérdések megegyezéses rendezésében a mára már a világ számos országában bevezetett mediációs eljárás, amelyet az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a családi közvetítésről szóló ajánlása is bevezetésre javasol a tagállamoknak.
- A házastársak mind megromlott kapcsolatuk helyrehozatala (a „békítés”) mind a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések rendezése érdekében már a házassági bontóper megindítása előtt igénybe vehetik a közvetítést, de arra közös elhatározásukból vagy a bíróság kezdeményezésére a bontóper alatt is sor kerülhet. A bíróság a közvetítői eljárást nyilván akkor fogja kezdeményezni, ha a felek hajlandóságot mutatnak a békülésre, illetve a vitás kérdés rendezésére vagy közöttük csupán részletkérdésekben van vita. A közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás perbeli egyezségbe foglalható és ennek megfelelően - bírósági jóváhagyás esetén - az egyező akaratnyilvánításon alapuló bontás alapjául szolgál. A mediációs eljárás bevezetése természetesen az eljárásjogi szabályok kiegészítését és módosítását is igényli.

Az élettársi kapcsolat családjogi vonatkozásai

Vonatkozó szabályokat a Családjogi Könyvben és a Kötelmi Jogi Könyvben is találhatunk. Élettársi kapcsolat áll fenn két olyan házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (életközösségben) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági vagy bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.

Az élettársi kapcsolat az életközösség létesítésével jön létre, és megszűnik, ha az élettársak egymással házasságot kötnek, bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítenek, vagy életközösségük véget ér [Ptk. 6:514. §]. Fontos változás, hogy az élettársak az élettársi kapcsolat fennállásának folyamán önálló vagyonszerzők [Ptk. 6:516. § (1) bekezdés első mondat], azaz mindketten csak saját vagyonukat gyarapítják szerzeményekkel: egyikük szerzése sem hat ki a másikra, és nem felelnek egymás tartozásaiért. Korábban ugyanis az élettársak vagyoni viszonyai nagy hasonlóságot mutattak a házastársak vagyoni viszonyaival, hiszen az élettársaknak közös tulajdona keletkezhetett a szerzésben való közreműködésük arányában. Azonban, ha ez

---

utóbbi nem volt megállapítható, azt mégis egyenlőnek (fele-fele arányúnak) kellett tekinteni.” (Méhes T 2018. 57)

Rokoni kapcsolatok

4:96. § [A rokoni kapcsolat]

- (1) Egyenesági a rokonság azok között, akik közül az egyik a másiktól származik.
- (2) Oldalágon rokonok azok a nem egyenesági rokonok, akiknek legalább egy közös felmenő rokonuk van.

8:1. § [Értelmező rendelkezések]

(1) E törvény alkalmazásában

1. közeli hozzátartozó: a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és a nevelt gyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő és a testvér;

2. hozzátartozó: a közeli hozzátartozó, az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, és a testvér házastársa;

A rokonság: a törvény magát a „rokonság” fogalmát nem határozza meg, de a rokonság két egyenértékű fogalmát: vér szerinti leszármazást és az örökbefogadást az egyenesági rokonság kapcsán együtt említi. Ez alapján azt mondhatjuk, hogy a rokonság az egymástól és a közös elődtől leszármazó személyek jogilag elismert kapcsolata.

A Ptk. továbbra is különbséget tesz a hozzátartozó és a közeli hozzátartozó között. Változás a régi Ptk. –hoz képest, hogy a Kódex nem sorolja fel a hozzátartozók között a jegyest illetőleg nem utal a fogalomban a házastárs mellett a bejegyzett élettársra. Ez utóbbi esetben a hozzátartozói minőség a külön törvény, a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvényen alapszik, mely kimondja, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat joghatásaira a jogszabályok házasságra irányadó rendelkezései az irányadóak.

4:97. § [A rokoni kapcsolatok alapjai]

- (1) A szülő és a gyermek közötti egyenesági rokoni kapcsolat leszármazással vagy örökbefogadással jön létre.
- (2) A gyermek leszármazásával vagy örökbefogadásával szülőjének teljes rokonságával is rokoni kapcsolatba kerül.

Rokoni viszony keletkehet:

- vér szerinti leszármazás alapján,
- örökbefogadás alapján: amely ugyanolyan hatályú rokonság, mint a vér szerinti leszármazás.
- hatóságilag jóváhagyott jognyilatkozat alapján: apaság elismerése, amely szintén ugyanolyan hatályú rokonság, mint a vér szerinti leszármazás

A törvény kimondja, hogy az örökbefogadott mind az örökbefogadóval, mind annak rokonaival szemben az örökbefogadó gyermekének jogállásába lép. A leszármazáson alapuló szülő-gyermek viszonyban a családi jogállásnak ez a teljessége értelemszerű. A gyermek szempontjából elvi jelentőségű annak a jogtételnek a rögzítése, hogy a gyermek leszármazásával, illetve örökbefogadásával szülőjének teljes

---

rokonságával is rokoni kapcsolatba kerül. A törvény egyértelművé teszi, hogy semmiféle hátrányos megkülönböztetés nem érheti tehát a gyermeket azáltal, hogy a szülői jogállás betöltésére vele kapcsolatban milyen módon került sor (házasságból vagy házasságon kívül született-e, vérszerinti vagy örökbefogadó szülői nevelik-e stb.). Ez nem csupán a szülő-gyermek jogviszony családjogi jogkövetkezményeire, hanem annak más jogi hatásaira is vonatkozik (például a gyermek nem csupán az apjának nyilvánított férfinak, hanem apja rokonának is törvényes örököse).

A rokонтartás főbb szabályai:

4:194. § [A rokонтartásra való jogosultság]

(1) *Rokonaival szemben az jogosult tartásra, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani, és akinek tartásra kötelezhető házastársa, volt házastársa vagy volt élettársa nincs.*

(2) *Érdemtelen a tartásra az a nagykorú, aki a tartásra kötelezettel vagy vele együtt élő hozzátartozójával szemben olyan súlyosan kifogásolható magatartást tanúsít, vagy olyan életvitelt folytat, amely miatt tartása a kötelezettől - figyelemmel a jogosult és a kötelezett kapcsolatának jellegére és a kötelezett magatartására is - nem várható el.*

(3) *Ha a szülő a tartási, gondozási és nevelési kötelezettségének eleget tett, a gyermek a vele szemben tanúsított kirívóan súlyos magatartás esetén hivatkozhat a szülő érdemtelenységére.*

A rokонтartás feltételei:

- *a jogosult rászorultsága:* általánosságban tartásra rászorultnak az tekintendő, aki magát eltartani nem tudja, mert
  - munkaképtelen: pl. kisgyermek, idős ember, ha jövedelme, egészségi állapota olyan, beteg ember, gyermekét otthonnevelő szülő.
  - munkaképes leszármazó is jogosult a tartásra, ha szükséges tanulmányai érdekében rászorul (pl. nagykorú gyermek).
- *a tartásra kötelezhető házastárs (bejegyzett élettárs) hiánya:* a házastárs tartási kötelezettsége megelőzi a rokon tartási kötelezettségét. Ha a tartásra jogosult a házastársával vagy a volt házastársával szemben érdemtelennek bizonyul, vagy a házastárs rossz anyagi, vagyoni helyzete miatt tartást nyújtani nem képes, vagy csak részben képes, akkor a tartás alól egészben vagy részben mentesül.
- *a tartásra jogosult - ha nem kiskorú - ne legyen érdemtelen:* az érdemtelenység kérdésével a nagykorú személy tekintetében foglalkozik a törvény, ez a szülőtartás iránti és a nagykorú továbbtanuló gyermek tartása iránti perben merülhet fel a kötelezett hivatkozása folytán. Az érdemtelen megállapítására az esetben kerülhet sor, ha bizonyítható, hogy a tartást igénylő a tartásra kötelezettel szemben olyan felróható és társadalmilag elítélendő magatartást tanúsított, amely miatt a rokoni tartásra nem méltó. Kiskorú soha nem lehet érdemtelen!

A tartásra kötelezettség sorrendje 4:196. § a tartási kötelezettség sorrendjére minden esetben igaz az, hogy a méltánytalanság elkerülése végett a bíróság eltérő sorrendet is megállapíthat.

Rokontartás speciális esetei:

- *a testvértartás:* azt a kiskorút, akinek tartásra kötelezhető egyenesági rokona nincs, nagykorú testvére köteles eltartani, feltéve, hogy ezt saját maga, házastársa, élettársa és tartásra rászoruló egyenesági rokonai szükséges tartásának veszélyeztetése nélkül képes teljesíteni.
- *a mostohagyermek tartása:* a házastárs köteles háztartásában eltartani a vele együtt élő házastársának olyan, tartásra szoruló kiskorú gyermekét (a továbbiakban: mostohagyermek), akit házastársa az ő beleegyezésével hozott a közös háztartásba. A mostohaszülő tartási kötelezettsége nem érinti a vér szerinti szülő tartásdíj-fizetési kötelezettségét.
- *a mostohaszülő tartása:* a mostohagyermek a tartásra szoruló mostohaszülőjét akkor köteles eltartani, ha a mostohaszülő az ő eltartásáról hosszabb időn át gondoskodott.
- *a nevelőszülő tartása:* a nevelt gyermek köteles eltartani a nevelőszülőt, aki róla saját háztartásában hosszabb időn át ellenszolgáltatás nélkül gondoskodott.

2.7 Örökbefogadás

4:119. § [Az örökbefogadás célja] (1) Az örökbefogadás az örökbefogadó, annak rokonai és az örökbe fogadott gyermek között rokon kapcsolatot létesít az örökbefogadott gyermek családban történő nevelkedése érdekében.

(2) Örökbe fogadni kiskorú gyermeket lehet.

- hogy az örökbefogadó, valamint annak rokonai, és az örökbefogadott között családi kapcsolatot létesítsen, elsősorban olyan kiskorúak esetében, akiknek a szülei nem élnek, vagy nem tudják a megfelelő nevelést biztosítani
- az örökbefogadott az örökbefogadó vérszerinti gyermekének jogállásába lép

4:120. § [Az örökbefogadás általános feltételei]

(1) Az örökbefogadáshoz az örökbe fogadni szándékozó személynek, a gyermek törvényes képviselőjének egyező kérelme és a gyermek szüleinek, valamint a házasságban élő örökbefogadó házastársának a hozzájárulása szükséges.

(2) A tizennegyedik életévét betöltött, korlátozottan cselekvőképes kiskorú a beleegyezésével fogadható örökbe. A tizennegyedik életévét be nem töltött, de ítélőképessége birtokában lévő kiskorú véleményét örökbefogadására vonatkozóan megfelelő súllyal figyelembe kell venni.

(3) Az örökbefogadás során törekedni kell a gyermek nevelésében kívánatos folyamatosságra, különös tekintettel a gyermek családi kapcsolataira, nemzetiségére, vallására, anyanyelvére és kulturális gyökereire.

(4) Az örökbefogadást a gyámhatóság engedélyezi.

(5) A gyámhatóság az örökbefogadást az e törvényben meghatározott feltételek megléte esetén is akkor engedélyezi, ha az a kiskorú gyermek érdekében áll. A kiskorú

---

gyermek érdekében a gyámhatóság elsősorban a házasságban élő örökbefogadók általi örökbefogadást engedélyezi.

Az örökbefogadás feltételei: az örökbefogadást a törvény szigorúan szabályozza.

- örökbefogadó: csak olyan személy lehet, aki
  - nagykorú (18 év, vagy házassággal nagykorúsított) és cselekvőképes
  - örökbefogadás előtti tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon eredménnyel részt vett (rokonai, házastársi örökbefogadás esetén nem kell)
  - személyisége, valamint körülményei alapján alkalmas a gyermek örökbefogadására
  - gyermeknél legalább 16, legfeljebb 45 évvel idősebb (rokonai, házastársi örökbefogadás esetén el kell tőle tekinteni)
  - nem fogadhat örökbe az, aki a szülői felügyelet megszüntetését vagy a közügyektől való eltiltást kimondó jogerős bírósági ítélet hatálya alatt áll.
  - örökbefogadott: csak kiskorú lehet

Az örökbefogadás joghatása:

Az örökbefogadott az örökbefogadó vérszerinti gyermekének jogállásába lép, amely kihat a leszármazóira is

- *személyi jogi joghatások*: a gyermek születését újra kell anyakönyvezni, és az anyakönyvbe az örökbefogadó szülőket vér szerinti szülőkként kell feltüntetni. Ha egyedülálló részéről történt az örökbefogadás a „másik” szülő helyére képzelt személyt kell beírni.
- *öröklési jogi joghatások*: az örökbefogadott az örökbefogadó – és rokonai – után vér szerinti gyermekeként örököl, és ez fordítva is igaz, vagyis, ha az örökbefogadottnak nincs leszármazója vagy házastársa a törvényes öröklés szerint az örökbefogadó szülei örökölnek.

A nem titkos örökbefogadás esetén a vér szerinti szülőkkal is fennmarad az öröklési kapcsolat, míg titkos örökbefogadás esetén nincs ilyen kapcsolat.

- *családi jogi joghatások*: a vér szerinti szülők szülői felügyeleti és tartási joga, kötelezettségei megszűnnek, ugyanakkor az örökbefogadó oldalán megnyílnak.
- *Névviselési szabályok*
  - fő szabályként az örökbefogadott gyermek az örökbefogadó családi nevét viseli
  - ha az örökbefogadó akár a házasságra utaló toldással, akár, anélkül férje (volt férje) nevét viseli, az örökbefogadott új családi neve – az örökbefogadó választása szerint – vagy a férje (volt férje), vagy az örökbefogadó leánykori családi neve.
  - közös gyermeké fogadás esetén nyilatkozni kell, hogy melyikük családi nevét viselje (közös gyermeké fogadás = mindkét házastárs örökbefogadó)
  - a gyámhatóság engedélyezheti az örökbefogadott utónevének a megváltoztatását is. Az utónevet az örökbefogadók határozzák meg.

- ugyanazon örökbefogadó által örökbefogadott több gyermek csak azonos családi nevet viselhet.
- a gyámhivatal kivételesen megengedheti, hogy megtartsa korábbi családi nevét.

Nem engedélyezhető az örökbefogadás:

- ha az a kiskorú érdekeivel ellentétben áll;
- ha az közérdeket sért;

2.8 A gyámság gyakorlása

4:223. § [Gyámság alatt álló kiskorú]

Az a kiskorú, aki nem áll szülői felügyelet alatt, gyámság alá tartozik

A gyám a szülői felügyelet alatt nem álló kiskorúak gondviselője, vagyonának kezelője és törvényes képviselője. Az új szabályozás alapján a törvény a gyámságot a szülői felügyelethez kívánja közelíteni. Éppen ezért a korábbi gyakorlattal szemben erősebb hangsúlyt kap a gyámnak a gyermek irányában fennálló gondozási és nevelési kötelezettsége, a gyermek részére a családi környezetben nevelkedés biztosítása.

A gyámság intézményének az a célja, hogy a szülő gondoskodását, feladatait pótolja olyan kiskorúak esetében, akiknek szülei vagy nem élnek, vagy nem alkalmasak a gyermek nevelésére. Tehát kiskorú gyermek állhat csak gyámság alatt.

4:224. § [A gyám feladatköre]

A gyám - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - a gyámsága alatt álló gyermek gondozója, nevelője, vagyonának kezelője és a gyermek törvényes képviselője.

A gyám feladatai: a gyám a gyámsága alatt állónak gondozója, vagyonának kezelője, és törvényes képviselője. Ugyanolyan jogokkal rendelkezik, mint a szülők, illetve ugyanazok a kötelezettségei is, azzal az eltéréssel, hogy a gyám működésében a gyámhatóság rendszeres felügyelete és irányítása alatt áll. Működéséről, különösen a gyámsága alatt álló kiskorú ügyeiről bármikor köteles felvilágosítást adni a gyámhatóságnak. A gyámhatóság a gyám jogkörét korlátozhatja, intézkedéseit hivatalból, vagy rokonai kérelmére meg is változtathatja. A gyám a vagyonkezelésről legalább évenként köteles a gyámhatóságnak számot adni.

4:225. § [A gyámrendelés szükségességének bejelentése]

(1) A kiskorú gyermek közeli hozzátartozója és az a személy, akinek a gondozásában a gyermek él, köteles a gyámhatóságnak késedelem nélkül bejelenteni, ha a kiskorú részére gyám kirendelése szükséges. A bíróság vagy más hatóság is köteles értesíteni a gyámhatóságot, ha hivatalos eljárása során tudomást szerez arról, hogy valamely kiskorú részére gyámot kell rendelni. A gyámrendelés szükségességét bárki bejelentheti.

(2) A gyámot a gyámhatóság hivatalból rendeli ki.

A gyámság keletkezése: a gyámság a gyámhivatal határozata alapján keletkezik, mivel a szülői felügyelet hiányában a gyámhivatal kötelessége, hogy a gyermek részére gyámot rendeljen. Nem áll szülői felügyelet alatt a gyermek:

- ha a szülők meghaltak,
- ha a szülők szülői felügyeletét a bíróság megszüntette,
- ha a bíróság a gyermeket harmadik személynél helyezte el,

- ha a szülők cselekvőképtelenek vagy cselekvőképességükben korlátozva vannak.
- ha a szülők ismeretlen helyen távol vannak, vagy ténylegesen akadályozva vannak.
- ha a gyermeket a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette,
- ha a gyámhivatal a gyermek családba fogadásához hozzájárult,
- ha a gyámhivatal a gyermeket ideiglenes hatállyal hozzátartozónál vagy más személynél, illetőleg nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy fogyatékosok és pszichiátriai betegek intézményében helyezte el és szülője ellen szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg gyermek elhelyezése iránt per van folyamatban.
- ha a szülő a hathetes életkornál fiatalabb gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához hozzájárult,
- ha a szülő a gyermeke ismert személy általi örökbefogadásához járult hozzá.

A törvény a kiskorú érdekében meghatározott személyek, illetve a hatóságok részére bejelentési kötelezettséget ír elő, ha gyám kirendelésének szükségességét észlelik.

Gyám lehet minden nagykorú személy, akivel szemben kizáró körülmény nem áll fenn és személyében, körülményeiben alkalmas a gyámság ellátására. Gyámul (gyermekvédelmi gyám kivételével) az rendelhető, aki a gyámi tisztséget vállalja.

A gyámság típusai: a törvény nevesítve felsorolja az egyes gyámsági formákat és gyermekvédelmi gyámságként nevesítve emeli ki a gyámság „hagyományos” fajtái közül.

A törvény a gyámság viselésének a feltételeiben, annyiban hozott változást, hogy a nagykorúság és a törvényben meghatározott kizáró ok hiánya mellett előírja a szubjektív és az objektív alkalmasságot, továbbá a tisztség vállalását.

4:226. § [Nevezett gyám]

(1) A gyámság elsősorban azt illeti meg, akit a szülői felügyeletet gyakorló szülő közokiratban vagy végintézkedésben gyámul megnevezett. Ha a szülői felügyeletre egyaránt jogosult szülők eltérő gyámot neveztek meg, a gyermek érdekét mérlegelve a gyámhatóság határoz arról, hogy a gyámságot melyikük lássa el.

(2) A nevezett gyámot akkor lehet mellőzni, ha

- a gyámságot nem vállalja;
- e törvény szerint gyámságot nem viselhet;
- a gyámság gyakorlásában akadályozva van; vagy
- kirendelése a kiskorú érdekét veszélyeztetné.

4:227. § [Rendelt gyám]

(1) Nevezett gyám hiányában a gyámhatóság elsősorban a gyámság ellátására alkalmas közeli hozzátartozót rendel gyámul. Ha ilyen hozzátartozó nincs, a gyámhatóság más hozzátartozót vagy arra alkalmas személyt rendel gyámul, elsősorban azok közül, akik a gyermek gondozásában, nevelésében már korábban részt vállaltak.

(2) A gyámhatóság - a gyermekvédelmi gyámság kivételével - rendszerint minden kiskorú részére külön gyámot rendel. Azonos helyen nevelkedő testvérek részére gyámul ugyanazt a személyt kell kirendelni, ha az a kiskorúak érdekével nem ellentétes.

- **rendelt gyám:** nevezett gyám hiánya esetén a gyámhatóság elsősorban a gyám-ság ellátására alkalmas rokont rendelik ki. Ha alkalmas rokon nincs, akkor azt a személyt rendelik gyámnak, akinél a gyámhivatal a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezte, vagy akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte, vagy aki a gyermeket a gyámhivatal hozzájárulásával családba fogadta.

4:229. § [Kötelező gyámrendelés]

A gyermek gyámjául kell rendelni azt a személyt,

- *akinél a gyámhatóság a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezte;*
- *akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte; vagy*
- *aki a gyermeket a gyámhatóság hozzájárulásával családba fogadta.*

4:230. § [Gyermekvédelmi gyámság]

Gyermekvédelmi gyámság alá tartozik különösen az a gyermek,

- akit nevelésbe vettek;*
- akit ideiglenes hatállyal gyermekvédelmi nevelőszülőknél, gyermekotthon-ban vagy más bentlakásos intézményben helyeztek el, és szülője ellen a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indult; vagy*
- akinek a szülője hozzájárult gyermeke titkos örökbefogadásához.*

Gyermekvédelmi gyámság: a gyermekvédelmi gondoskodás alatt állók gyámsága. A gyermekvédelmi gyám a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok közalkalmazottjaként, önálló munkakörben tevékenykedik, egyidejűleg legfeljebb 30 gyermek gyámságát láthatja el.

Veszélyeztetett gyermek esetében kötelező gyámot rendelni. Ilyenkor a gyermek elhelyezéséről a bíróság vagy a gyámhivatal dönt.

4:231. § [Többes gyámrendelés]

(1) A gyermek részére kivételesen több gyám is rendelhető. Többes gyámrendelésre akkor kerülhet sor, ha

- a gyermeket saját háztartásukban nevelő házastársak közösen vállalják a gyámságot;*
- a gyámság alá tartozó kiskorú két közeli hozzátartozója vállalja együttesen a gyámságot;*
- a gyermek vagyonának kezelése és egyes más ügyeinek intézése különös szakértelmet igényel; vagy*
- az a gyermekvédelmi gyámság alatt álló gyermek érdeke.*

(2) A (1) bekezdés c) pontjában meghatározott esetben a gyámhatóságnak meg kell határoznia a gyámok feladatkörének pontos megosztását.

(3) Ha a gyám jogkörét túllépve jár el, jognyilatkozata harmadik személlyel szemben hatályos, de köteles a gyámsága alatt állónak a jognyilatkozattal okozott teljes kárát megtéríteni.

Az új szabályozásban a legfontosabb változások lényege a következőkben foglalható össze: A törvény

- *összhangot kíván teremteni a magánjogi szabályok és a gyermekvédelmi jogszabályok között oly módon, hogy a „hagyományos” gyámság és a*

---

gyermekvédelmi gyámság közös szabályait ez a rész tartalmazza, emellett az utóbbi fajta gyámságra több helyen speciális rendelkezéseket állapít meg;

- a „hagyományos” gyám mellett (aki továbbra is lehet nevezett gyám vagy rendelt gyám) a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló kiskorú gyámját gyermekvédelmi gyámként nevesíti, a hivatásos gyám kategóriát csak a gyermekvédelmi gyámság egyik fajtájaként tartja fenn, a közigazgatási szerv részéről a családban élő gyermek részére hivatásos gyám kirendelésének lehetőségét pedig megszünteti;
- következetesen végigviszi a szabályozásban azt az elvet, hogy a gyámság viselése nem állampolgári kötelezettség, gyámul tehát - szűk körű kivétellel - csak az rendelhető ki, aki azt vállalja. Emellett a változást a gyám kiadásainak és költségeinek megtérítésére vonatkozó rendelkezések módosítását is indokolja;
- a szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek szabályainak változására tekintettel a gyámság gyakorlásának a szabályait is módosítja (például a szülőnél megvalósított „enyhébb” vagyonkezelési szabályok nem minden esetben vonatkoznak a gyámra, a gyám - gyámolt kapcsolatában is előtérbe kerül az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének figyelembe vétele, ami egyébként már a gyámrendelésnél is megjelenik);

A gyámság szabályozásában figyelemmel van a gondnokságnak a törvény Második Könyvében elhelyezett szabályaira, így különösen a gyám alkalmasságának, a többes gyámrendelésnek, az egyszerűsített számadás lehetőségének kérdéskörében.

4:233. § [Kizárás a gyámság viseléséből]

(1) *Nem rendelhető gyámul az a személy,*

- a) aki cselekvőképességet érintő gondnokság alatt áll;*
- b) aki szülői felügyeletet megszüntető vagy közügyektől eltiltó jogerős ítélet háta alá áll;*
- c) akinek szülői felügyeleti joga azért szünetel, mert gyermekét nevelésbe vették;*
- d) akinek a gyermekét örökbefogadhatónak nyilvánították; vagy*
- e) akit a szülői felügyelet gyakorlására jogosult szülő a gyámságból közokiratban vagy végrendeletben kizárt.*

(2) *Ha a szülői felügyeletet gyakorló szülő azt a személyt zárta ki a gyámságból, akit a másik szülő gyámul nevezett, a kiskorú gyermek érdekeinek figyelembevételével a gyámhatóság dönti el, hogy melyik rendelkezés érvényesüljön.*

A gyámság gyakorlása 4:234. §: a gyám kirendelésére a kiskorú gyermek személyes és vagyoni érdekeinek védelmében kerül sor. Ezért a gyámság gyakorlása során is alapvető elvárás, hogy a gyám tevékenységét a gyermek érdekeinek megfelelően lássa el. A gyermek érdeke - a szülői felügyelet általános szabályai között megfogalmazottak szerint - a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosítása. A szülői felügyeleti jogot pótló jogkört gyakorló gyámtól ugyanúgy elvárható, mint a szülőtől, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket vonja

---

be az őt érintő kérdések eldöntésébe, és hogy véleményét, amennyiben az a kiskorú gyermek érdekével nem ellentétes, tartsa tiszteletben.

A gyámság - a törvény koncepciója szerint - közelebb áll a szülői felügyelethez, mint a gondnoksághoz. Ezért a törvény fenntartja azt a szabályt, hogy törvény eltérő rendelkezése hiányában a gyám jogaira és kötelezettségeire a szülői felügyeletet gyakorló szülő jogaira és kötelezettségeire vonatkozó rendelkezések megfelelően irányadók. Ugyanakkor vannak olyan nyilatkozatok, amelyek megtételére a gyám nem jogosult. Így például

- a gyám nem jogosult a gyermek nevének megváltoztatására
- a gyám nem adhat hozzájáruló nyilatkozatot a gyermek örökbefogadásához,
- a gyermek családi jogállására és az ezzel kapcsolatos perindításra vonatkozó jognyilatkozatának érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges.

4:235. § [A gyám jogkörének korlátai]

(1) A gyám nem jogosult a gyermek nevének meghatározására vagy megváltoztatására, és nem adhat hozzájáruló nyilatkozatot a gyermek örökbefogadásához.

(2) A gyám jognyilatkozatainak érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges, ha az a gyermek családi jogállására és az ezzel kapcsolatos perindításra vonatkozik.

A gyám vagyongazdálkodással kapcsolatos jogai és kötelezettségei:

- a gyám köteles a gyermek pénzét és értéktárgyait - ha azokat a rendes vagyongazdálkodás szabályai szerint készen tartani nem kell - a gyámhatóságnak átadni.
- a gyám a gyermek jövedelmét a gyermek szükséges tartására igénybe veheti.
- a gyám a vagyongazdálkodásról - ha a törvény eltérően nem rendelkezik - évenként köteles a gyámhatóságnak számot adni.
- ha a gyámság alatt álló jövedelme nem haladja meg a jogszabályban meghatározott mértéket, a gyám számára (kivéve a gyermekvédelmi gyámot) a gyámhatóság egyszerűsített számadást engedélyezhet. Ha a gyámságot közeli hozzátartozó látja el, a gyám az egyszerűsített számadási kötelezettség alól is mentesíthető.

4:237. § [Gyámhatósági felügyelet a gyám működése felett]

4:238. § [A gyám költségeinek és kiadásainak megtérítése]

4:239. § [A gyám számadási kötelezettsége]

Továbbra is lényeges különbség a szülő és a gyám jogi státusza között, hogy a gyám folyamatos gyámhatósági kontroll alatt működik.

A törvény szűkíti azoknak a rokonoknak a körét, akiknek a kérelmére a gyámhatóság a gyám intézkedéseit megváltoztathatja; a jövőben ez a jog csak a gyermek közeli hozzátartozóit illeti meg. Ennek következtében, a gyámhatóság intézkedésének hiányában a törvénynek a szülői felügyeletre vonatkozó rendelkezései értelmében csak a szülő és a gyámhatóság jogosult a gyermek elhelyezésének megváltoztatását kérni a bíróságtól.

A gyámrendelés során az ítélőképessége birtokában lévő kiskorú gyermek véleményét - korára, érettségére tekintettel - megfelelő súllyal figyelembe kell venni.

Nem rendelhető a tizennegyedik életévét betöltött gyermek gyámjául az, aki ellen a gyermek alapos okból, kifejezetten tiltakozik.

4:240. § [A gyámságnak és a gyám tisztségének megszűnése]

(1) A gyámság megszűnik, ha a gyámság alatt álló meghal, szülői felügyelet alá kerül vagy nagykorúságát eléri.

(2) A gyám tisztsége megszűnik

- a) a gyámság megszűnésével;
- b) a gyám halálával;
- c) a gyám felmentésével; vagy
- d) a gyám elmozdításával.

A gyámság megszűnése: a gyámság megszűnése törvény erejénél fogva következik be, ekkor minden intézkedés nélkül, automatikusan következik be a gyámság megszűnése. Ennek oka lehet:

- ha a gyámság alatt álló meghal, szülői felügyelet alá kerül vagy nagykorúságát eléri.
- a gyám tisztsége megszűnik a gyám halálával.

4:241. § [A gyám felmentése]

A gyámi tisztség megszüntetése: a gyámhatóságnak a gyámot felmentő vagy elmozdító határozatával következhet be. Ebben az esetben maga a gyámság fennmarad, csak a gyám személye változik. A felmentés és az elmozdítás jogi hatása lényegében egyező, közöttük az érdemi eltérés elsősorban az, hogy a gyám elmozdítására a gyámnak felróható okból kerül sor.

4:242. § [A gyám elmozdítása]

(1) A gyámhatóság a gyámot elmozdítja, ha a gyám jogaival visszaél, kötelességét elhanyagolja vagy olyan cselekményt követ el, amellyel a gyámsága alatt álló gyermek érdekeit súlyosan sérti vagy veszélyezteti, vagy amely miatt a feladat ellátására méltatlanná válik.

(2) Ha alaposan feltételezhető, hogy a gyámot el kell mozdítani, és a késedelem veszéllyel járhat, a gyámhatóság a gyámot tisztségéből felfüggeszti.

4:243. § [A gyám kötelezettségei a gyámi tisztség megszűnésekor]

A gyám kötelezettségei a tisztségének megszűnésekor

- jelentés a gyermek személyével összefüggő eseményekről.
- végszámadás elkészítése a teljes vagytonkezelésről. A végszámadás a rendszeres éves számadásokra épül. Ha a gyámhatóság a végszámadást elfogadja, akkor ezt követően felmenti a gyámot a vagytonkezelés alól.

4:244. § [A gyám kártérítési felelőssége]

A gyám a gyámsága alatt álló gyermeknek a vagytonkezelés során okozott kárért a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség általános szabályai szerint felel.

Ez azt jelenti, hogy a jogellenes magatartással okozott kárért felel. Lehetősége van a felelősség alóli kimentésre, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy egy gyámtól az adott helyzetben általában elvárható.

Tanulság.

A társadalmi változások folyamatos jogszabályi megfelelése elengedhetetlen. A köznevelésben éppen úgy, mint a többi nagy ellátórendszer esetében jelenleg, kardinális átalakulás zajlik. Az oktatásirányítás a központi jogalkotói szándéknak megfelelően végzi jogalkalmazói feladatait. Az intézmények a családok a rendszer-szintű átalakulás aktoraként kapcsolódnak be.

A családjogi szabályok értelmezését a teljesség igénye nélkül a jogi tanulmányaimból a szakembereket, családokat feltételezhetően leginkább érdeklődésre számontartott szakaszaiból választottam ki. Igyekeztem a laikusok számára is befogadható elemzést adni Önöknek. Tudom a sikeres eligazodás a jog bármely területén alapos jártasságot, ismereteket feltételez ezért nincs könnyű helyzetben az olvasó. A gyermekek életének meghatározó kerete a család. A családjog a családokra jelenleg vonatkozó egyik legfontosabb törvény, jogi szabályozás. Ismerete hasznos mindenki életét közvetlenül befolyásoló normarendszer.

A család létrejötte, esetleges megszűnése, vagy azok a speciális esetek, amikor gyámság alá helyezik vagy örökbe fogadják a gyermeket a gyakorló pedagógus munkája során hasznosítható ismeret. Szerencsés, tehát tudni a pedagógusoknak mikor, milyen esetekben ki a gyermek szülői felügyeleti jogát ellátó személy. Tapasztalatból tudom, hogy a szülők a házasság felbontása és a gyermek elhelyezés kapcsán a kritikus időszakban az intézmények bevonását megkísérik. Több esetben előfordul, hogy a bíróságok és más hatóságok hivatalból keresik meg az intézményt és a gyermeket ellátó pedagógust a gyermek jellemzéséért. Lényeges ezért, ismerni azokat a jogintézményeket, amelyek mentén célszerűen és jogszerűen járunk el.

A megnevezett jogi szakaszok beemelése, egyfajta könnyebbséget jelent, mert nem szükséges a jogi háttér kutatása. Mindazon által tudnunk kell a jogszabályok viszonylagosságát, ezért a mindenkori hatályos jog az, amelyet felelős polgárként figyelniük szükséges.

Biztatok mindenkit a jogi jártasság alapjainak elsajátítására. A mindennapi életünk, érdekérvényesítő képességeink, lehetőségeink hatására jelentősen növekszik. A gyermekek a családok és nem utolsó sorban magunk számára a sikeresebb képviselést biztosíthatjuk általa.

Felhasznált irodalom

A 2013.évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről. Negyedik könyv, Családjog. <http://net.jogtar.hu> 2014.08.02.

Juhász Zvolenszki Anikó: Polgári eljárásjogi ismeretek Pólay Elemér Alapítvány tansegédletei Szeged.2012

Köteles A- Kovács D.- Kovácsné B.É. (belső használatra) Polgári jog tétel kidolgozás. 2015

Méhes Tamás Polgári jogi alapismeretek Dialóg Campus Kiadó Budapest. 2018. (57old)

Sándor István: Polgári jog III. Az öröklési jog, A családi jog. Patrocinium Bp. 2015. (Jogi szakvizsga könyvek)

Sándor István-Ghira Márton: Tansegédlet a polgári jogi záróvizsgálathoz”B” tétel
Patrocinium Budapest,2014 (225-262o)

Jogász világ.hu 2015 .<https://jogaszvilag.hu/csaladjog-az-uj-ptk-ban/>
Család és jog közérthetően. <https://csaladesjog.hu/>